

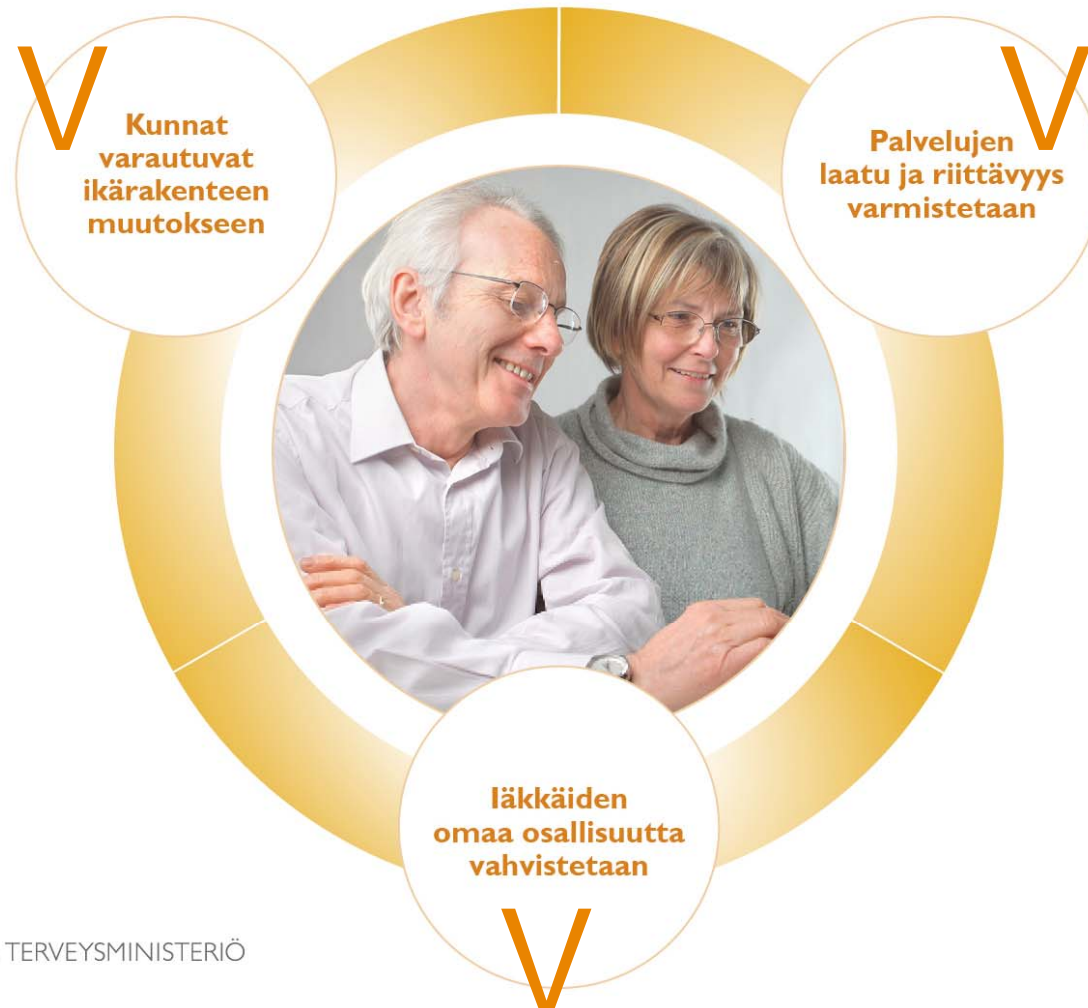
Vanhuspalvelulaki

toimeenpano vuonna 2015

Satu Karppanen

SOSIAALI- JA TERVEYSMINISTERIÖ

Laki ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveyspalveluista ("vanhuspalvelulaki")

Lain tavoitteet

- **Ikääntynyt väestö** (vanhuuseläkeikäiset)
  - hyvinvointia, terveyttä, toimintakykyä ja itsenäistä suoriutumista tuetaan
  - vaikuttamismahdollisuus kunnan päätöksentekoon paranee
- **lähäs henkilö** (toimintakyky heikentynyt ikään liittyvien syiden takia)
  - laadukkaiden, oikea-aikaisten, yksilöllistä tarvetta vastaavien palvelujen saanti paranee
  - mahdollisuus vaikuttaa omien palvelujen toteuttamiseen vahvistuu

Kunnan yleiset velvollisuudet ikääntyneen väestön hyvinvoinnin & osallisuuden tukemiseksi (luku 2)

Hyvinvoinnin,
terveyden &
toimintakyvyn
tukeminen

- Suunnitelma ja riittävät resurssit ikääntyneen väestön hyvinvoinnin tukemiseksi
- Hyvinvointia edistävät palvelut

Osallisuuden
turvaaminen

- Vanhusneuvostot

Kunnan suunnitelmat hyvinvoinnin tukemiseksi

- Suunniteltava valtuustokausittain toimenpiteet
  - ikääntyneen väestön hyvinvoinnin tukemiseksi sekä
  - iäkkäiden tarvitsemien palvelujen ja omaishoidon järjestämiseksi ja kehittämiseksi
- Osoitettava riittävät voimavarat suunnitelman toteuttamiseksi
- Tehtävä yhteistyötä kunnan sisällä ja muiden toimijoiden kanssa
- Hankittava riittävä määrä monipuolista asiantuntemusta

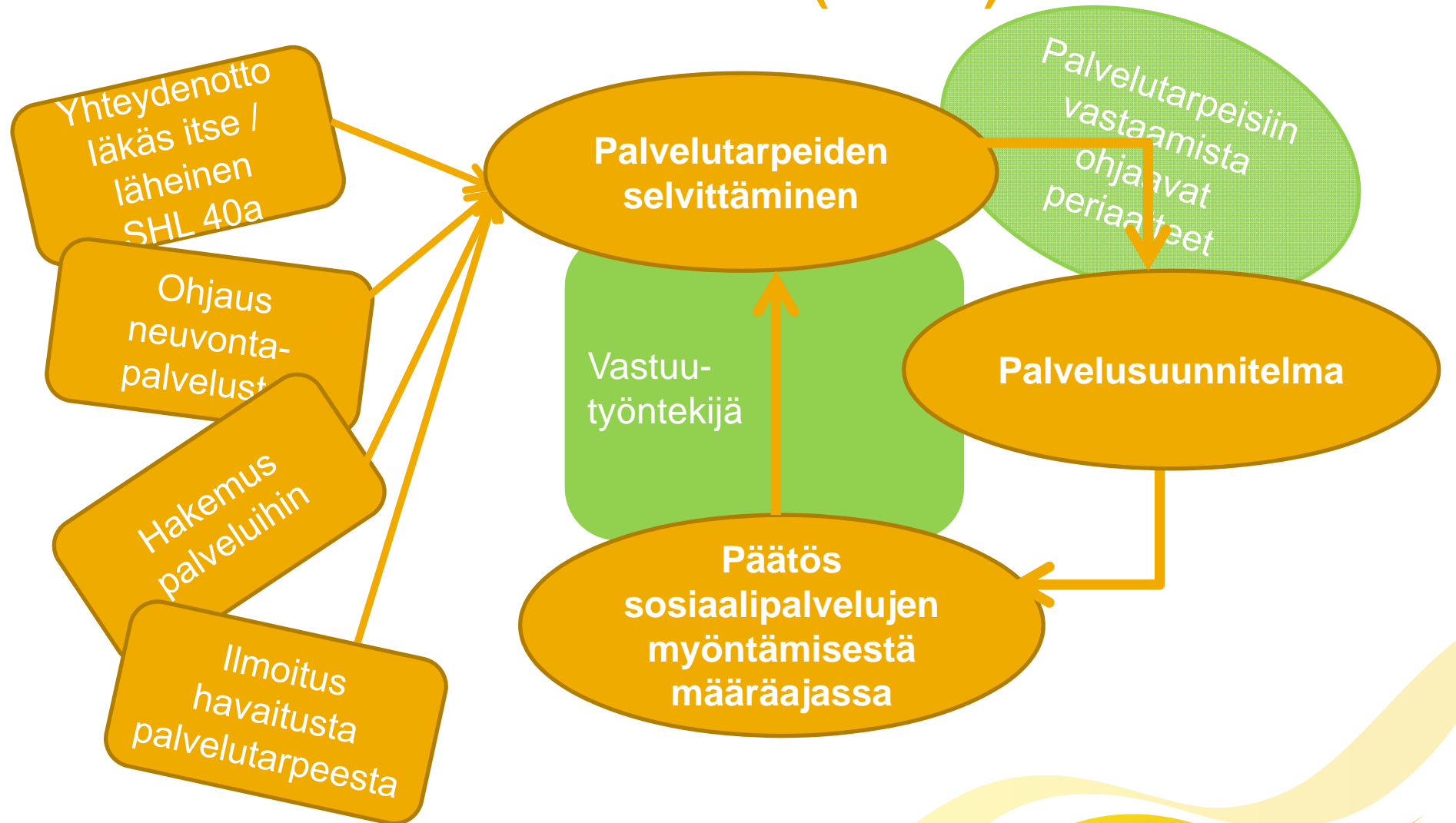
Kunnan tehtävät palvelujen järjestämisessä

- Varmistettava palvelujen saatavuus ja saavutettavuus (myös kielelliset oikeudet turvattava)
- Arvioitava vuosittain palvelujen riittävyyttä ja laatua
- Tarjottava neuvontapalveluja sekä erityisesti riskiryhmiin kuuluville terveystarkastuksia, vastaanottoja, kotikäyntejä, joihin kuuluu
  - monipuolinen neuvonta ja ohjaus
  - varhainen ongelmien tunnistaminen ja tuki
- Julkaistava puolivuositiedot, missä ajassa iäkäs voi saada hakemansa palvelut

Jokaiseen kuntaan vanhusneuvosto

- Vanhusneuvosto on otettava mukaan kunnan toiminnan suunnitteluun, valmisteluun ja seurantaan ikääntynyttä väestöä koskevissa asioissa
- Vanhusneuvostoa koskeva pykälä siirtyi kuntalakiin
- Vanhusneuvoston tehtävät määrittävä pykälä vanhuspalvelulaissa

lääkään henkilön palveluntarpeet & niihin vastaaminen (luku 3)

Palvelutarpeiden selvittäminen

- On aloitettava viipymättä, jos
  - iäkäs henkilö tai joku hänen puolestaan sitä pyytää
  - iäkäs henkilö on tehnyt hakemuksen sosiaalipalveluista (hakemus voidaan tehdä myös suullisesti)
  - neuvontapalveluissa on ilmennyt tarve selvitykselle
  - iäkkään henkilön palvelun tarpeesta on tehty ilmoitus
  - sosiaalipalveluja saavan iäkkään henkilön olosuhteissa tapahtuu olennaisia muutoksia
- Toimintakyky (fyysinen, kognitiivinen, psyykkinen, sosiaalinen) on arvioitava luotettavilla välineillä
- Otettava huomioon ympäristön esteettömyys, asumisen turvallisuus ja lähipalvelujen saatavuus

Palvelusuunnitelma

- Tehtävä ilman aiheetonta viivytystä, kun iäkkään henkilön toimintakyky on arvioitu.
- Määritellään palvelukokonaisuus joka tarvitaan
  - toimintakyvyn tukemiseksi
  - hyvän hoidon turvaamiseksi
- Iäkkään henkilön kanssa on neuvoteltava vaihtoehtoista ja hänen näkemyksensä on kirjattava suunnitelmaan

Vastuutyöntekijä

- 1.1.2015 alkaen sovellettava
- Nimettävä, jos iäkäs henkilö tarvitsee apua palvelujen toteuttamiseen liittyvissä asioissa esim.
  - ei sairauden, päihdeongelman tai muun syyn vuoksi kykene huolehtimaan itsestään
  - vaikea elämäntilanne tai muutosvaihe, kuten leskeytyminen, vakavan sairauden pahenemisvaihe tai kotiutus laitoshoidon jälkeen
  - monipalveluasiakkaat, jotka tarvitsevat apua palvelukokonaisuuden hallinnassa
  - turvattomuus, esim. muistisairaudesta johtuen
  - omaishoitotilanteet, joissa omainen tarvitsee apua ja tukea asiakkaan asioiden hoitamisessa.

Vastuutyöntekijä

- Tehtävät:
  - seuraa palvelusuunnitelman toteutumista
  - koordinoi palvelukokonaisuutta
  - varmistaa, että tarvittava tieto kulkee eri tahojen välillä
  - neuvoo ja auttaa palvelujen ja etuuksien saannissa
- Tarve arvioitava aina palvelujen tarpeen selvittämisen yhteydessä

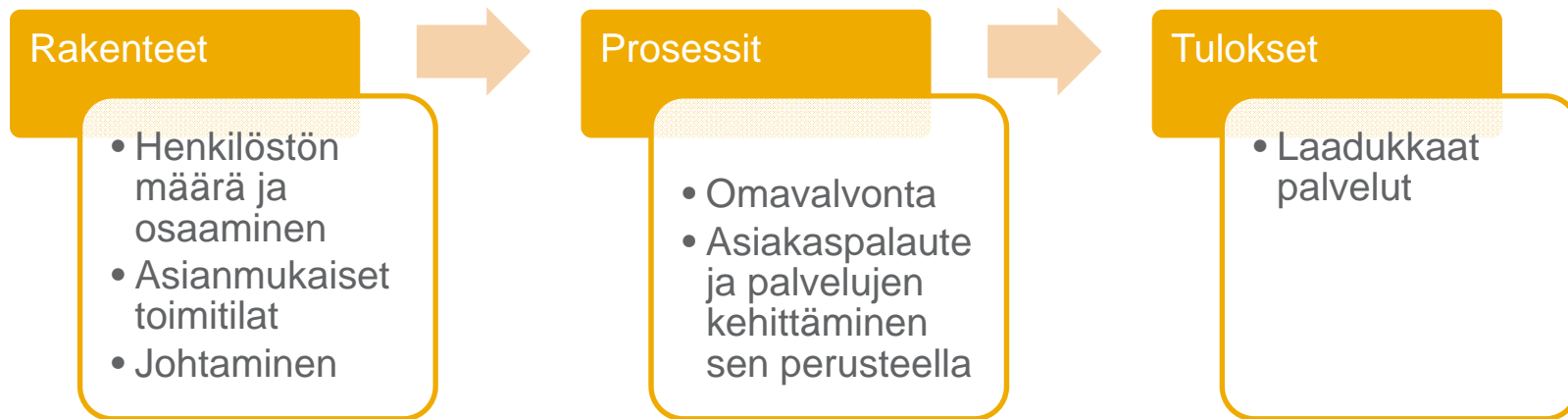
Vastuutyöntekijä

- kuka voi toimia vastuutyöntekijänä:
  - sosiaali- tai terveydenhuollon ammatillinen kelpoisuus
  - asiakkaan tarpeisiin nähden riittävä sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujärjestelmän tuntemus ja ikääntymiseen liittyvä asiantuntemus
  - kunta harkitsee olosuhteisiinsa parhaiten sopivan tavan tehtävän hoitamiseksi esim.
    - joku asiakkaan kanssa työskentelevä työntekijä, jolla on riittävä osaaminen asiakkaan tarpeisiin nähden
    - erillinen tehtävä, jolloin vastuutyöntekijät hoitavat päätyönään monien asiakkaiden vastuutyöntekijän tehtävistä vrt. asiakasvastaava tai muistikoordinaattori
- toimintaa on kokeiltu pilottihankkeissa, joissa on kehitetty toimintamalleja vastuutyöntekijän tarpeen arvioimiselle ja tehtävien järjestämiselle.

Sosiaalipalvelujen järjestäminen (päättös)

- Kiireellisessä tapauksessa päätös tehtävä ja palvelut järjestettävä viipymättä
- Muussa tapauksessa päätös ilman aiheetonta viivytystä ja myönnetyt palvelut viimeistään 3 kk:n kuluessa päätöksenteosta
- Kielteinen päätös, jos palvelua ei ole saatavissa
- Päätöstä tehtäessä otettava huomioon periaatesäännökset (mm. palvelujen riittävyys)
- Riittävyyden arvioinnin perustana palveluntarpeiden selvitys ja palvelusuunnitelma

Palvelujen laadun varmistaminen (luku 4)

Henkilöstö ja johtaminen toimintayksikössä

- Henkilöstön määrän, koulutuksen ja tehtävärakenteen on vastattava iäkkäiden määrää ja palvelujen tarvetta
- Palvelun tuottajan tiloissa on oltava riittävästi henkilöstöä kaikkina vuorokaudenaikoina, jos hoidettavana on iäkkäitä henkilöitä, jotka tarvitsevat ympärivuorokautista hoivaa
- Toimintayksikössä on oltava johtaja, joka vastaa, että toiminta täyttää sille asetetut vaatimukset.
- Johtamisen tuettava laadukasta palvelujen kokonaisuutta, kuntouttavan työotteen edistämistä, yhteistyötä, toimintatapojen kehittämistä.

Asiantuntemuksen turvaaminen

- sovellettava 1.1.2015 lukien
- kunnassa tarvitaan monipuolista osaamista, jotta
  - ikääntyneen väestön palvelut osataan suunnitella ja toteuttaa laadukkaasti ja vaikuttavasti
  - iäkkäiden henkilöiden palveluiden tarve pystytään selvittämään kattavasti ja monipuolisesti

Asiantuntemuksen turvaaminen

- erityisasiantuntemusta tulee olla tarjolla ainakin seuraavilta osa-alueilta:
  - hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen
  - gerontologinen hoito- ja sosiaalityö
  - geriatria
  - lääkehoito
  - ravitsemus
  - monialainen kuntoutus
  - suun terveydenhuolto
- Kunnan ei tarvitse palkata omaan henkilöstöönsä kaikkea tarvittavaa osaamista vaan sitä voidaan
  - tuottaa yhteistyössä toisten kuntien ja kuntayhtymien kanssa
  - ostamalla yksityisiltä tai järjestöiltä

Valvonta

■ Omavalvonta

- sovelletaan 1.1.2015 lukien
- työkalu, jolla voidaan kehittää ja seurata palvelujen laatua toimintayksiköiden päivittäisessä työssä
- perustuu yksikössä toteutettavaan riskinhallintaan, jossa palveluprosesseja arvioidaan laadun ja asiakasturvallisuuden näkökulmasta
- toimintayksikön johtaja huolehtii
- omavalvontasuunnitelma pidettävä nähtävänä, toteutumista seurattava mm. asiakkailta ja henkilöstöltä kerättävän palautteen avulla
- Valvira on antanut määräyksen suunnitelman sisällöstä, laatimisesta ja seurannasta 25.6.2014 ja laatinut ohjaava lomakepohjan

■ Viranomaisvalvonta

- voimassa olevien valvontasäännösten mukaisesti

Vanhuspalvelulain toimeenpano

- Lain toteuttamisesta aiheutuu kustannuksia arviolta yhteensä 151 miljoonaa.
- Valtion osuus kokonaisuudesta on 82 miljoonaa, kuntien 69 miljoonaa.
- Yleisten sosiaalipalveluiden osalta valtionosuus on 25,44 % vuonna 2015
- Vanhuspalvelulain mukaisten toimien kohdalla valtionosuusprosentti on normaalia korkeampi: **54,3 %**
- **Valtio tukee siten lain toteuttamista poikkeuksellisella osuudella.**
- Valtionosuus toteutuu täysimääräisesti vuoden 2015 talousarviossa lain kaikkien velvoitteiden tultua sovellettavaksi.

Pitkäaikainen laitoshoido

- 1.1.2015 voimaan tullut vanhuspäalvelulain muutos täsmentää laitoshoidon kriteereitä siten, että se entistä paremmin toteuttaa lain tavoitetta kotiin annettavien palveluiden ensisijaisuudesta.
- Toimenpiteellä parannetaan palveluiden asiakaslähtöisyyttä.
- Rakennemuutos vähentää kustannusten kasvua.
- Laitoshoidon (terveyskeskuksen vuodeosasto, vanhainkoti) kriteerit:
  - lääketieteelliset perusteet
  - asiakas- ja potilasturvallisuus
  - ennen laitoshoitopäätöksen tekemistä on selvitettävä muut palveluiden järjestämismahdollisuudet
  - laitoshoidoa koskeva ratkaisu tulee perustella

lääkkäiden palveluiden rakennemuutos

Mahdollisimman
terveen &
toimintakykyisen
ikäntymisen
turvaavia palveluja

Asumisen
vaihtoehtoja &
ennakointia

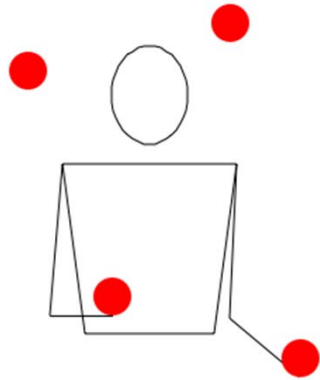
Kuntoutusta

Kotiin annettavan
avun määrää &
sisältöä

Palvelurakennetta on aina tarkasteltava kokonaisuutena!

- Palvelurakenne ja palveluvalikoima on suunniteltava kunnan asukkaiden tarpeet huomioon ottaen
- Palvelujen peittävyttä ja kohdentamista on seurattava